

प्रतिष्ठति स्त्री प्रति+सु-क्रिन् । प्रतिबन्धीकृत्य सुतो क् ।
पा० १२१२

प्रतिष्ठति लि० प्रतिष्ठा च्छ्वस्य अच् प्रति+स्था-क वा । १ स्था-
ति युक्ते रज्जेनभेदे पु० हेमच० । शुभकारात्तुचमातृभेदे स्त्री
भा० ग० ४७७० । ३ चतुरवरपादके वर्षावृत्तभेदे स्त्री ड० र० ।
प्रतिष्ठा स्त्री प्रति+स्था-भाषाधारादौ षट् । १ श्रितौ रस्थाने
शगौरवे ४ वागादिष्वभाषौ कर्त्तव्ये कर्मभेदे भेदि० । देवादीनां
पूज्यतादिप्रयोजके ५ संस्कारभेदे देवताप्रतिष्ठाषट् तद्धि
वरणं ढग्रम् । ६ स्वार्थे ७ छुल्ले स्त्री निचष्टः पात०
स्त्र० स्मैर्यभेदे फलभेदे ञङ्गो यथा

“सङ्गिसाप्रतिष्ठायां तत्सन्निधौ वैरत्नागः” छ० ।
“सर्वप्राणिनां भवति” भा० “सर्वप्रतिष्ठायां क्रियाफल-
प्रयत्नम्” छ० “धार्मिको भवति भवति धार्मिकः, स्वर्गं
प्राप्नुहीति स्वर्गं प्राप्नोति स्वर्गोपायं वागभवति” भा०
“सर्वप्रतिष्ठायां सर्वरत्नोपस्थानम्” छ० “सर्वदिक्-
स्थान्यस्योपतिष्ठन्ते रत्नानि” भा० “ब्रह्मचर्यप्रतिष्ठायां
वीथ्यज्ञानः” छ० “यस्य साभादप्रतिष्ठानं गुणानुत्कर्ष-
यति सिद्धय विनेषेण ज्ञानसाधातुं सगर्वा भवति इति”
भा० । द्वात्रिंशे “ब्रह्म पुच्छं प्रतिष्ठा” श्रुतिः ।

प्रतिष्ठान न० प्रति+स्था-भावे ल्युट् । १ प्रतादिः सम्राष्टौ
कर्त्तव्ये कर्मभेदे देशादीनां पूज्यताप्रयोजके २ संस्कारभेदे
३ विख्यातौ च । आधारे ल्युट् । (विठोर) स्थाते
३ नगरभेदे “गङ्गायस्नयोर्मध्ये प्रयागं जघनं वसतम् ।
प्रयागं जघनस्थानमुपस्थानं त्रयोविदुः । प्रयागं सप्रति-
ष्ठानं कश्चिन्नान्तरो तथा । तीर्थं भोगवती चैव वेदि-
रेषा प्रजापतेः” भा० व० ८५७० । “प्रतिष्ठाने नरपति-
र्मेवातिः प्रत्युपस्थितः” भा० ठ० ११२०० ।

“एवंप्रभाषी राजासौदैवस्तु पुरुषोत्तम ! । देशे पुत्र-
दमे चैव महर्षिभिरभिष्टुते । राज्यं च कारवाणाश्च
प्रवाने पृथिवीपतिः । उत्तरे अङ्गशीतीरे प्रतिष्ठाने
महाययाः” हरिवं० २६७० । ५ स्थाने च

प्रतिष्ठित लि० प्रतिष्ठा जाताऽस्य तारका० इतच् । १ जात-
प्रतिष्ठे देवादौ २ विख्याति युक्ते च । ३ विष्णो पु० “आग
मनः प्रतिष्ठितः” विष्णु स० ।

प्रतिष्ठािका स्त्री प्रति+ष्ठा-क स्थायै क कापि यत् इत्थम्
सुभाषा० बलम् । प्रतिष्ठानकचक्रां स्त्रियाम् ।

प्रतिसङ्क्रम पु० प्रतिरूपः संक्रमः प्रा० व० । १ प्रतिष्ठायावाप्त्यु
पा० व० । २ प्रतिसंक्रमान् प्रतिष्ठायावाप्त्ये लि० । ३ सचारे

च “चितिशक्तिरपरिणामिन्यप्रतिसंक्रमा दर्शितविषया
शुद्धाऽनन्ता चेति” पात० भा० । “प्रतिसंक्रमः संस्कारः”
विदरणम् ।

प्रतिसंख्या स्त्री प्रति+सम्+ख्या-भावे षट् । १ प्रसंख्याने
२ संख्यादिष्विके ज्ञानभेदे च तस्य पञ्चविंशति संख्यान्वितत-
त्त्वनिष्पन्नात् तदीयज्ञानस्य संख्या नियतत्वेन तथात्वम् ।
प्रतिसंख्यानिरोध पु० प्रतिषङ्गापूर्वकोनिरोधः प्रा० त० ।
बुद्धिपूर्वके भावानां नाशे बोद्धमत्तसिद्धे पदार्थभेदे अप्रति-
संख्यानिरोधशब्दे ५६१ पु० ढग्रम् ।

प्रतिसङ्कर पु० प्रतिषङ्करन्ति क्रियाशून्यतया विज्ञीयन्ते ऽस्यां
प्रति+सम्+कर-आधारे षप् । १ प्रसङ्गभेदे “यदा तु प्र-
कृतौ याति त्वयं विश्वमिदं जगत् । तदोच्यते प्रकृतोऽयं
विद्वद्भिः प्रतिसङ्करः” मार्क० पु० ३६७० । २ सङ्कारपात्ते च ।
प्रतिसन्देश पु० प्रतिरूपः सन्देशः प्रा० व० । सन्देशादुक्ते
प्रत्युत्तररूपतया वाचिकवृत्तान्तभेदे ।

प्रतिसन्धान न० प्रति+सम्+धा-भावे ल्युट् । १ अनुसन्धाने
अनुचिन्तने ज्ञानभेदे नष्टस्य द्रव्यस्योपबन्धिहेतुत्वापारे
२ चान्ये पक्षे च ।

प्रतिसन्धि प्र० प्रतीपः सन्धिः प्रा० व० । १ विद्योने २ उपरमे
“अदृष्टतोऽनुपायान् प्रतिसन्धिव कर्मणः” भा० ग० २०६
अ० टी० नीब० प्रति+सम्+धा-कि । २ प्रतिसन्धाने च
वीप्सायाम् अव्ययी० । ३ तन्मो सन्धौ इत्यर्थे ।
प्रतिसन्धेय लि० प्रति+सम्+धा-कर्मणि षट् । प्रतीकार्ये
भा० ठ० ८५७० ।

प्रतिसम लि० प्रतिकूलः समः । विषद्वये
प्रतिसमन्त लि० प्रतिगतं समन्तात् येन प्रा० व० पृथो० प्रा०
प्रसन्नताङ्गात्ते यत् प्रा० २१७० ११२ भा० ।

प्रतिसमासन न० प्रति+सम्+स्था+सच-च्चेभा भावे ल्युट् ।
निरसने निवारणे भा० व० १८२१ स्त्री० ।

प्रतिसर पु० प्रति+सृ-अच् । १ सैन्धवसाङ्गागे २ हस्तसूत्रे
च त्रिका० । ३ मन्त्रभेदे ४ माल्ये प्रणयुजौ च भेदि० ।
५ भूषणे ७ रत्नावल्यनसूत्रे पु० न० अमरः । ८ नियोज्ये
लि० भेदि० स्त्रीत्वमपि । “प्रतिसरवा त्वरगाणां भङ्गा-
तकशालिपुष्टसिद्धार्थं कण्ठेषु निबन्धोवात्” छ० वं० ४२४० ।

प्रतिसर्ग पु० प्रतिरूपः प्रतिकूलो वा सर्गः । १ ब्रह्मणः सृष्टि-
तुल्यायां सरोच्यादिच्छटौ २ प्रत्यये च “आदिर्गस्तु यः
स्रव ! कथितो विश्वरैश्च । प्रतिसर्गश्च ये येषामप्रिया-
स्तान् वदस्व नः” इति मन्त्रे प्रतिसर्गं वृत्ताः काविकापु० ।